

V iskanju vedno bolj izgubljenega jezika: francoščina v slovenskem šolskem prostoru

Meta Lah

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti

Prispevek obravnava mesto francoščine v slovenskem šolskem sistemu. Francoščina se na Univerzi v Ljubljani poučuje od njene ustanovitve, prav tako pa je prisotna na nižjih stopnjah šolanja: v srednjih šolah večinoma kot drugi tuji jezik, v osnovni šoli v glavnem kot neobvezni izbirni predmet v tretjem triletju, na nekaterih šolah pa tudi na nižjih stopnjah. Število učencev v zadnjih letih upada, bolj na srednješolski kot na osnovnošolski stopnji, upada tudi število vpisanih na študij francoščine.

Po kratkem zgodovinskem pregledu in predstavitvi položaja francoščine v Sloveniji smo skušali osvetliti razloge za upadanje zanimanja za učenje in študij francoščine. Analizo stanja smo naslonili na mnenja učiteljev na različnih stopnjah poučevanja.

Ključne besede: francoščina kot tuji jezik v Sloveniji, poučevanje francoščine na različnih stopnjah šolskega sistema, zanimanje za francoščino

L'article traite de la place de la langue française dans le système scolaire slovène. Enseigné à l'Université de Ljubljana depuis l'établissement de celle-ci, le français est également présent aux niveaux secondaire et primaire : dans les lycées et dans les collèges, notamment comme deuxième langue étrangère. Ces dix dernières années, l'on a pu observer une baisse du nombre d'élèves, plus importante au niveau secondaire qu'au primaire, entraînant dès lors, une diminution du nombre d'étudiants de français à la faculté.

Après une brève présentation historique de la position du français dans le contexte slovène, nous tenterons de justifier ce manque d'intérêt pour l'apprentissage et l'étude de la langue française, en basant notre analyse sur des données statistiques et sur les opinions recueillies auprès des enseignants de français à différents niveaux d'enseignement.

Mots-clés : français langue étrangère, enseignement du français à des niveaux différents, intérêt pour le français

The article discusses the position of the French language within the Slovene school system. Being taught at the University of Ljubljana from its very establishment, French is also present at lower educational levels: at secondary schools as a (primarily) second language, at primary schools in the third three-year cycle and, in some cases, at lower levels as well. A decrease in the number of pupils has been observed, more at the secondary than at the primary school level, consequently resulting in a decline in the number of those who opt for the study of French.

After a brief historical overview of the position of French in the Slovenian area, the article aims to further clarify the reasons for the waning interest in learning and studying French. The analysis itself rests upon statistical data and opinions gathered from teachers at various educational levels.

Keywords: French as a foreign language, teaching French at various levels of education, motivation for learning French

1 Uvod

Francoščina v slovenskem šolskem prostoru spada v nabor jezikov, ki se poučujejo v celotni izobraževalni vertikali; v osnovni šoli kot obvezni ali neobvezni izbirni predmet in v srednji šoli kot drugi ali tretji tuji jezik. Študirati jo je mogoče na dveh oddelkih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelku za romanske jezike in književnosti in Oddelku za prevajalstvo, pa tudi v programih Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem. Ker je glavni poudarek tega prispevka na francoščini v šolskem sistemu, se bomo osredotočili na Oddelek za romanske jezike in književnosti, kjer se izobražujejo bodoči učitelji francoščine.

Število učencev in študentov francoščine v zadnjem desetletju upada na vseh stopnjah šolanja. Kot bo razvidno iz številčnih podatkov, upad ni povsod enako velik in morda za zdaj ni drastičen, je pa konstanten. O možnih vzrokih zanj bomo razpravljali v nadaljevanju.

Članek bomo začeli z orisom položaja, ki ga je imela francoščina v slovenskem prostoru, zlasti v šolskem sistemu, skozi zgodovino, nadaljevali bomo s pregledom današnjega stanja in zaključili s predstavitvijo nekaterih problemov in možnih rešitev.

2 Francoščina skozi zgodovino

Čeprav o francoščini na slovenskem ozemlju vemo manj kot o nekaterih drugih jezikih, kot piše Skubic (2010: 37), je imela francoščina zaradi Ilirskih provinc v

preteklosti kljub vsemu poseben položaj. Za Slovence je bila glavna jezikovna posledica kratkega obdobja francoske nadvlade (1809–13) ta, da je bila slovenščina priznana kot učni jezik v osnovnih in nižjih srednjih šolah (Okoliš 2010), je pa bilo to obdobje pomembno tudi za francoščino. Kot piše Okoliš (prav tam), so Francozi še pred uvedbo nove šolske zakonodaje želeli čim prej razširiti znanje francoskega jezika in je bila »uvedba francoščine kot učnega predmeta njihov prvi ukrep. V nadaljevanju so si prizadevali, da bi vsaj na šolah višje stopnje postala tudi učni jezik, medtem ko so za učni jezik osnovnih in nižjih srednjih šol postavili 'deželni jezik'.«

Skubic (2010: 37) nadaljuje, da so imeli od leta 1848, ko se je gimnazija razširila od poprejšnjih šest na osem let, status neobveznega predmeta tudi tuji jeziki, med njimi francoščina. Ugotavlja, da je bilo v drugi polovici 19. stoletja »poznavanje francoščine očitno zaželeno«, saj je na primer Josip Stritar pisal bratu z Dunaja, da ima veliko inštrukcij, predvsem zaradi znanja francoščine. Tudi po prvi svetovni vojni je francoščina ostala cenjena, na Slovenskem je »postajala jezik kulture, bila je tudi prvi tuji jezik na srednji šoli, gotovo kot protiutež poprej prevladujoči nemščini«. (Pogačnik, 1999: 295) Jezik se je pojavljal tudi zunaj šolskega prostora, v obliki različnih društev in krožkov. Kot primer navedimo kamniški Krožek prijateljev Francije v Kamniku (Cercle des amis de la France à Kamnik), ustanovljen ob koncu leta 1932. (Ftičar, 1983: 54, Klobčar, 1998: 241)

Na ljubljanski univerzi je francoščina prisotna od ustanovitve. Skubic (2010: 38–41) navaja, da je Juvančič kot honorarni sodelavec začel s predavanji iz historične slovnice francoskega jezika, seminarjem iz romanske filologije in predavanjem o zgodovini francoskega gledališča že v prvem akademskem letu rednega delovanja, 1920/21. V tem in naslednjem letu je v Ljubljano iz Zagreba kot gostujoči profesor prihajal Petar Skok, kot neplačani sodelavec pa je v letu 1921/22 historično slovnico francoskega jezika predaval Franc Šturm. Šturm je bil leta 1927 habilitiran za docenta, med drugo svetovno vojno pa je bil do svoje smrti leta 1944 – ubit je bil kot žrtev fašističnega nasilja – dekan Filozofske fakultete. Med prvimi predavatelji omenimo še uglednega francoskega jezikoslovca Luciena Tesnière, ki je v Ljubljani deloval na začetku dvajsetih let prejšnjega stoletja. (Pogačnik, 1999: 295)

Francoščina je bila v času, ko je bila ustanovljena Filozofska fakulteta, pomemben jezik v šolah. Skubic zapiše (2010: 37), da je bila pomembna naloga FF tiste dobe »vzgojiti kader za poučevanje na srednji šoli. Francoščina je postala kar nanaglooma prvi tuji jezik, a za francoščino usposobljenih ljudi ni bilo dovolj in gimnazijski

profesorji, tudi če so že poučevali neki jezik, so si, gotovo z veliko muko, pridobivali znanje francoskega jezika, da so ga potem posredovali dijakom.« Pomembno mesto je ohranila tudi po drugi svetovni vojni, saj je bila do začetka šestdesetih let na določenih šolah tudi prvi tuji jezik. Zadnja generacija, ki se je francoščine učila osem let, je končala gimnazijo na začetku 60. let.

Poučevanje francoščine je zaznamovalo veliko predanih učiteljev, razporejenih po vsem ozemlju Slovenije. V skrbi, da ne bi katerega od njih izpustili, omenimo le Marijo Saje, ki je francoščino poučevala na različnih gimnazijah, najdlje na Šubičevi, današnji gimnaziji Jožeta Plečnika, bila pa je tudi pedagoška svetovalka. Znana je bila po svojih inovativnih pristopih, ki bi ji jih marsikateri učitelj lahko zavidal še danes. Med drugim je dijake za francoščino motivirala tudi s francoskim gledališkim krožkom. (Pogačnik 2012: 13–14) Francoščino je v pozni starosti, tako rekoč do smrti, poučevala na Univerzi za tretje življenjsko obdobje. (Findeisen 2011: 11–12)

3 Izobraževanje učiteljev na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani

Bodoči učitelji francoščine se za svoj poklic v Sloveniji lahko izobražujejo le na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Pisnih virov o izobraževanju učiteljev nismo zasledili, je pa interno raziskavo naredil Skela (2019), ki ugotavlja, da je bil verjetno prvi specialni didaktik za pouk tujih jezikov Dušan Čop, ki je predmet Specialna metodika pouka tujih jezikov poučeval od leta 1960 do 1988. Prvi specialni didaktiki, specializirani za posamezni jezik, so začeli delovati v začetku 80. let prejšnjega stoletja. Na francistiki je didaktiko francoščine od leta 1984 do leta 2004 poučevala Elza Jereb, ki je predmet postavila in ga zasnovala v skladu s sodobnimi trendi ter napisala tudi pedagoško slovnico Francoska slovnica po naše. Leta 2005 sem jo nasledila podpisana.

Z uvedbo bolonjskih programov se je pedagoški študij spremenil: od prej enovitega štiriletnega študija, v katerem so bili pedagoško-psihološki predmeti razporejeni na tri leta, smo prešli na dvoletni magistrski študij. Sprememba ima prednosti in slabosti; zagotovo pa je prednost ta, da je specialno didaktičnih vsebin več kot v prejšnjem programu (prej le en predmet v 4. letniku študija, zdaj štirje semestrski predmeti), zlasti pa je pomembno dejstvo, da je pedagoška praksa postala samostojen predmet s svojim učnim načrtom, umeščena v predmetnik v zadnjem semestru študija.

4 Francoščina v šolskem sistemu

Francoščina je prisotna v celotni vertikali: v osnovnih šolah kot obvezni in neobvezni izbirni predmet, v gimnazijah kot drugi in tretji tuji jezik, na fakulteti pa na Oddelku za romanske jezike in književnosti ter na Oddelku za prevajalstvo. Na Oddelku za romanske jezike in književnosti jo je mogoče študirati kot dvopredmetni dodiplomski, eno- in dvopredmetni magistrski nepedagoški ter dvopredmetni magistrski pedagoški študij. Kot tečaj se izvaja tudi v nekaterih vrtcih, vendar zanj nimamo podatkov.

Prav tako nimamo novejših podatkov za prvo triletje OŠ: zadnji dostopni podatki so za šolsko leto 2007/08, ko se je francoščina kot interesna dejavnost v prvem triletju poučevala na 13 osnovnih šolah (to je predstavljalo 3,5 % šol), v pouk pa je bilo vključenih 173 učencev (Pižorn 2009: 41).

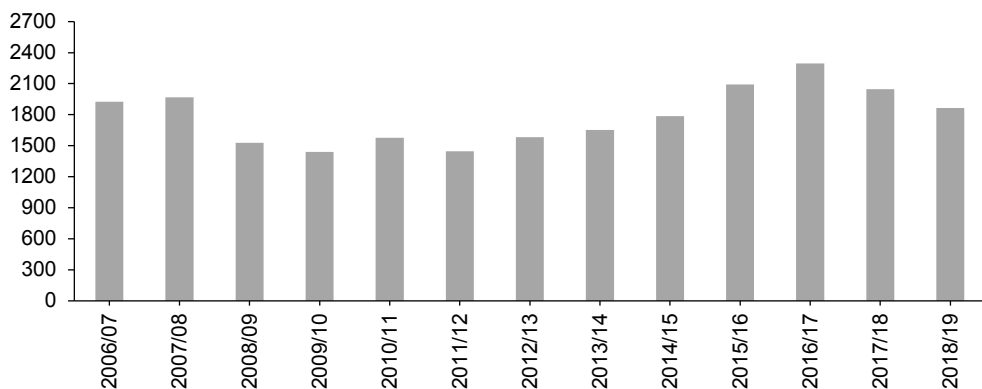
Natančnejši podatki o številu učencev so dostopni za obvezni in neobvezni izbirni predmet, ki se izvajata v drugem in tretjem triletju osnovne šole, in za srednjo šolo. Za osnovno šolo imamo podatke od leta 2006 do 2019, za srednjo šolo pa od leta 2006 do 2018.¹

Iz statističnih podatkov je razvidno, da število učencev upada na obeh ravneh. V osnovni šoli se je število učencev od leta 2006 do 2018 zmanjšalo s 1927 na 1864 in je upad torej zaznati, vendar razlika ni drastična. V srednji šoli pa se je število učencev od leta 2006 do 2018 več kot prepolovilo – 4328 učencev leta 2006 in 2094 učencev leta 2017, kar je zelo zaskrbljujoče.

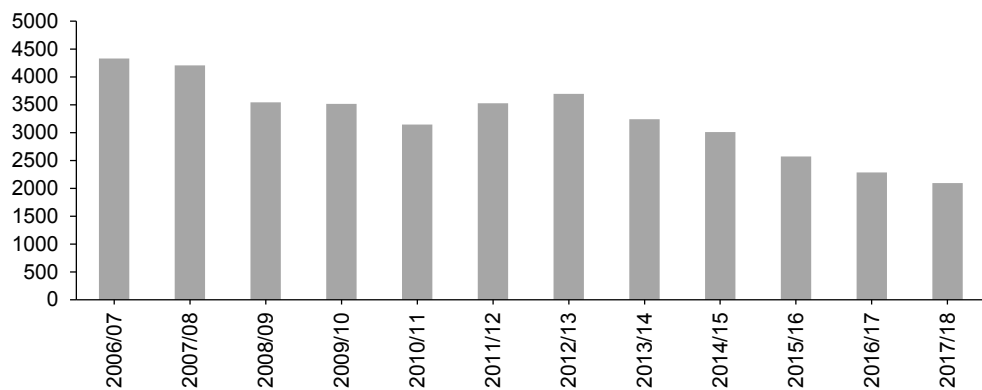
Šolsko leto	Srednja šola	Osnovna šola OIP	Osnovna šola NIP	Osnovna šola (OIP, NIP skupaj)
2006/07	4328	1927		1927
2007/08	4205	1967		1967
2008/09	3545	1527		1527
2009/10	3515	1439		1439
2010/11	3142	1578		1578
2011/12	3526	1446		1446
2012/13	3694	1583		1583
2013/14	3240	1654		1654
2014/15	3011	1351	435	1786
2015/16	2572	1186	906	2092
2016/17	2284	987	1310	2297
2017/18	2094	884	1163	2047
2018/19	Ni podatka	792	1072	1864

Tabela 1: Število učencev – osnovna in srednja šola

1 Za podatke se zahvaljujem gospe Bronki Straus z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

Graf 1: Število učencev – osnovna šola (OIP, NIP skupaj)

Graf 2: Število učencev – srednja šola

Kar je iz podatkov za srednjo šolo še posebej vidno, je konstanten in velik upad števila učencev po rahlem dvigu leta 2012/13. Število učencev v teh letih se zmanjšuje od 190 do 454 letno, kar je za slovenske razmere ogromen osip.

Znižuje se tudi število dijakov, ki so francoščino izbrali na maturi. Če primerjamo leto 2006, ko je bilo število najvišje, in leto 2018, ko je bilo najnižje, vidimo, da je razmerje dijakov, ki so maturo izbrali na osnovni ravni 120 (2006) proti 97 (2018) oz. 101 (2019), še veliko slabše pa je razmerje na višji ravni: 56 (2006) proti 11 (2018) oz. 15 (2019). Res je, da se v zadnjih letih zmanjšuje tudi populacija maturantov (leta 2014 na primer 7389 kandidatov na splošni maturi; leta 2018 le

6255), vendar je upad na višji ravni kljub temu nesorazmerno velik. Zagotovo je eden od razlogov za upad ta, da dijaki ne morejo več izbrati dveh jezikov na višji ravni oz. se od obeh jezikov na višji ravni tisti s slabšim rezultatom pretočuje na osnovno raven. Sprememba je bila uvedena leta 2013.

Leto	Osnovna raven	Višja raven	Skupaj
2005	84	60	144
2006	120	56	176
2007	112	53	165
2008	100	65	165
2009	114	60	174
2010	112	58	170
2011	112	41	153
2012	126	34	160
2013	123	23	146
2014	109	23	132
2015	117	28	145
2016	125	16	141
2017	100	10	110
2018	97	11	108
2019	101	15	116

Tabela 2: Število dijakov pri maturi iz francoščine

Tako kot se zmanjšuje število dijakov na srednjih šolah in tistih, ki izbirajo francoščino na maturi, se zmanjšuje tudi število študentov francoščine².

Šolsko leto	Francistika ³	Francistika z romanistiko	Skupaj
2012/13	50 (od tega 16 ponovno)	20 (od tega 3 ponovno)	70 (19 ponovno)
2013/14	47 (od tega 11 ponovno)	19 (od tega 10 ponovno)	66 (21 ponovno)
2014/15	44 (od tega 12 ponovno)	14 (od tega 6 ponovno)	58 (18 ponovno)
2015/16	40 (15 ponovno)	9 (2 ponovno)	49 (17 ponovno)
2016/17	33 (2 ponovno)	13 (2 ponovno)	46 (4 ponovno)
2017/18	35 (9 ponovno)	Ni vpisa (2 ponovno)	35 (11 ponovno)
2018/19	30 (5 ponovno)	Ni vpisa	30 (5 ponovno)

Tabela 3: Število študentov francoščine

2 Za podatke se zahvaljujem gospema Sabini Čarman in Manueli Volmajer, strokovnima tajnicama Oddelka za romanske jezike in književnosti. Upoštevali smo le prvič in ponovno vpisane študente, pavzerje smo iz števila izločili.

3 Francistika je dvopredmetni, Francistika z romanistiko pa enopredmetni študij.

Do leta 2017/18 je bilo francoščino na prvi stopnji študija mogoče študirati eno-ali dvopredmetno. Ob uvedbi bolonjskega študija se je zdela uvedba enopredmetnega študija Francistika z romanistiko smiselna odločitev. Žal je število študentov skozi leta padalo, pojavljali so se pomisleki o zaposljivosti, enopredmetni študentje tudi niso mogli nadaljevati študija na pedagoškem magistrskem programu, ki je le dvopredmetni. Zaradi vseh teh razlogov enopredmetnih študentov na prvi stopnji z letom 2017/18 nismo več vpisali, še vedno pa je francoščino mogoče izbrati kot enopredmetni nepedagoški program na drugi stopnji.

5 Problemi, povezani s poučevanjem francoščine na različnih stopnjah šolanja

S prošnjo za mnenje o problemih, povezanih s poučevanjem francoščine, sem se obrnila na kolegice, ki jezik poučujejo v osnovni in srednji šoli. Preden sem dobila njihove odgovore, sem predpostavljala, da bodo problemi naslednji:

- na osnovnih šolah: problemi, povezani s številom učencev, ki francoščino vpisujejo kot izbirni predmet, in problemi, povezani s heterogenimi skupinami,
- na srednjih šolah: huda konkurenca drugih jezikov, zlasti nemščine in španščine, in upad prijavljenih na maturo kot posledica ukinitve dveh tujih jezikov na višji ravni,
- na fakulteti: upad števila študentov, zlasti tistih s primernim predznanjem za študij francoščine.

Prošnjo za sodelovanje sem v juniju poslala po elektronski pošti 30 kolegicam, večinoma tistim, s katerimi večkrat sodelujem v okviru prakse za naše študente ali na različnih izobraževanjih. Vprašanje sem zastavila zelo odprto, ker učiteljic nisem želela napeljevati na določene odgovore.

Dobila sem 12 odgovorov, odpisalo mi je 5 učiteljic z osnovnih šol in 7 učiteljic s srednjih šol. Število odgovorov je bilo predvidljivo, saj je bil trenutek zelo neugoden – učitelji so bili ob koncu šolskega leta preobremenjeni z delom. Statistično torej vzorec ni relevanten, vendar iz njihovih odgovorov lahko kljub temu razberemo, kateri so glavni problemi, povezani s posamezno stopnjo šolanja. Omenimo še, da so bili odgovori večinoma dolgi več kot stran, nekateri celo več strani, kar kaže na to, da problemi učiteljice res težijo. Ena od njih je zapisala: »Naj te opozorim, da je zapis podoben izbruhu vulkana, ni strukturiran, zapisan je v več časovnih zamikih in je mešanica zadovoljstva, nezadovoljstva, jeze in osebnega pridiha.« (OŠ3)

5.1 Osnovna šola

Po predvidevanjih je vseh pet sodelujočih učiteljic omenjalo probleme z oblikovanjem skupin in težavno delo v heterogeni skupini. Šole namreč zaradi majhnega števila učencev, vpisanih k izbirnemu predmetu, dovoljujejo, da se učenci skupini priključijo leto ali celo dve kasneje, prav tako pa tudi, da od pouka odstopijo. Diferenciran pouk je zelo težko izvajati, saj so v skupini ne le učenci z različnim predznanjem, pač pa tudi učenci različnih starosti, kar v tem starostnem obdobju pomeni veliko razliko: »Prišlo je tudi že do tega, da sem znotraj ene ure hkrati delala diferenciacijo za učence 7. razreda, ki so se francoščino učili prvo leto, učence 8. razreda, ki so se učili drugo leto in učence 9. razreda, ki so predmet poslušali tretje leto.« (OŠ1) Druga učiteljica dodaja: »Učenci se v isti skupini zelo mešajo po znanju, vedno imam v skupini začetnike, učence, ki se učijo drugo in tretje leto. Letos sem učila v razredu NIP z razponom v 'znanju' štirih let – začetnike in učenca, ki se je učil francoščino četrto leto.« (OŠ3) Ista učiteljica še dodaja, da tak način dela ne omogoča kontinuitete. Dve učiteljici sta omenili učni načrt: zdi se jima dobro, da je zastavljen dovolj odprto, da lahko omogoča delo v mešanih skupinah.

Učiteljice so omenjale tudi težave z motivacijo za vpis k predmetu. Odločilni dejavnik je mnenje staršev:

Naslednji problem je dejstvo, da v veliki večini primerov o vpisu odločajo starši in ne učenci sami. To nesporno vpliva na njihovo motivacijo. /.../ Se mi je že zgodilo, da sem imela kar nekaj interesentov za vpis, zraven pa komentar: 'Rada bi prišla na francoščino, vendar ne smem, saj mama misli, da mi bo nemščina bolj koristila'. (OŠ1)

Pri pridobivanju vpisanih se morajo učitelji zatekati k skoraj marketinškim pristopom:

Največja težava je sploh pritegniti otroke, da izberejo francoščino. V našem okolju prevladuje nemščina in starši praviloma vpišejo otroke na nemščino. Bolje je, če otroke učim in me poznajo in se potem oni odločajo. Tako se na krožku v 6. razredu trudim, da se igramo veliko iger, povezanih z jezikom, in tako pridobim čim več otrok. (OŠ2)

Problem je prepričanje večine staršev, da lahko otrokom v življenju pride prav samo nemščina. Vsako leto imam kar nekaj učencev, ki mi pridejo povedat, da jih starši ne pustijo k francoščini, ker si s tem jezikom ne bodo našli službe. (OŠ4)

Učiteljice omenjajo tudi neprimerne urnike, za učence in učitelje. Izbirni predmeti so na urniku pred ali po pouku, ravno zaradi dejstva, da so vanje lahko vključeni

učenci iz različnih razredov. Učiteljice navajajo, da imajo učenci težave z zbranoostjo, saj zjutraj še niso dobro zbujeni, po pouku pa so že zelo utrujeni. Kar dve omenjata tudi probleme učiteljev, ki pouk dopolnjujejo na različnih šolah:

Biti učitelj tujega jezika je naporno, saj jih je malo, ki bi imeli poln delovni čas na eni šoli. /.../ Jaz sem se v določenem obdobju vozila na pet šol, pa še nisem imela polne zaposlitve, drugi pa opravljajo mnoga druga dela na šoli in tako zmanjka časa, da bi se v celoti posvetili svojemu alfa predmetu in program naredili nadstandarden oz. bolj privlačen. Smo pa učitelji tujega jezika tisti, ki smo običajno na šoli od jutra do večera, tekamo s polnimi torbami iz razreda v razred in imamo največ nepredvidenih suplenc: zaposlitev in nadomeščanj. (OŠ3)

Francoščino poučujem na osnovni šoli, natančneje na petih osnovnih šolah. /.../ Poučevanje na več šolah se mi zdi zaradi nezadostnega števila ur popolnoma logično, zahteva pa veliko fleksibilnosti glede urnikov tudi med samimi šolami. /.../ Urnik je včasih izdelan zelo na tesno, ker pač druge možnosti ni in je pogosto tako tesen, da imam za prehod oz. prevoz na drugo šolo samo pet minut, torej le odmor med urami. Načeloma se je doslej vedno nekako izšlo, ker so šole dokaj blizu, problem pa je pozimi, ko zaradi vremenskih razmer ne moreš priti točno, kar povzroča velik stres. (OŠ5)

Pri izbiri francoščine ne pomagata dejstvi, da francoščina velja za težko in da jezik ni prisoten v okolju. »Pri učenju pa se nekaj strahu ali odpora pojavi ob spoznanju, da se glasovna podoba francoščine bistveno razlikuje od njenih pravopisnih zakonitosti. Učenci se tega na začetku ustrašijo, težave pa poskušam omiliti tako, da jim te zakonitosti predstavim prek pesmi, asociacij in kakšnih izštevank.« (OŠ1) »Problem je pa seveda raba jezika, ki se žal v Sloveniji v vsakdanjem življenju ne uporablja tako kot angleščina, ki je že skoraj drugi materni jezik naših otrok.« (OŠ4) Učiteljica, ki uči na dvojezičnem območju, opozarja še na dejstvo, da je izbirni tuji jezik za učence na tem območju v resnici tretji tuji jezik, kar bi bilo treba upoštevati pri normativih za oblikovanje skupin.

5.2 Srednja šola

Nekatere teme se v odgovorih profesorice s srednjih šol prekrivajo s temami, ki so jih že omenile profesorice z osnovnih šol. Prva taka je problem izbire francoščine, ki je »večina ne prepozna kot jezika, ki bi bil pomemben za naš prostor, češ da je nepraktičen«. (SŠ5) Nekateri zapisi so grenki, na primer:

Vstop Slovenije v EU in evropski oddelki so dali francoščini zagon, saj so jo dijaki, predvsem pa starši, videli kot uporabno, jezik, ki ti odpira pot do službe v institucijah

EU. Danes tako mnenje ne velja več. /.../ Zadnjič mi je kolegica povedala: moja hči je končala medicino. Učila se je francoščino. Žal, če bi se učila nemščino, bi dobila boljšo in bolje plačano službo v Nemčiji, tako kot njena prijateljica, ki se je učila nemščino. (SŠ1)

Zanimivo je, da se kljub vsem virom, ki so danes zlahka dostopni, tudi na tej stopnji ponavlja mnenje, da je francoščina premalo prisotna v okolju. »Dijaki pravijo, da francoščine nikjer ne slišijo, ne po televiziji ne po radiu – za razliko od španščine.« (SŠ7) »Dijaki francoščino premalokrat slišijo, ni prave jezikovne kopeli, zato je francoščina jezik, ki jim je tuj.« (SŠ2)

Ena izmed težav je tudi izpostavljenost jeziku. Populacija, ki jo učimo, ne gleda ravno francoskih filmov na nacionalki. Da bi deloma rešili upad števila dijakov, bi vsekakor pomagale serije tipa 'Rebelde', ki bi jezik približale osnovnošolcem in srednješolcem, pa tudi čim več predvajanja in popularizacije glasbe. (SŠ5)

Šest učiteljic je zapisalo, da se dijakom francoščina zdi težka oziroma celo pretežka. »Med dijaki pogosto prevladuje mnenje, da je francoščina težka, da je učenje tega jezika zelo zahtevno.« (SŠ2) Ena od učiteljic omenja tudi problem kampanjskega učenja in domačih nalog, ki jih dijaki ne delajo, ter sklene: »Pri poučevanju se mi zdi, da je najtežje najti ravnovesje med zahtevnostjo in všečnostjo. Ker je francoščina izbirni⁴ predmet, si ne morem privoščiti, da bi bil predmet strah in trepet.« (SŠ2) Dve od sedmih sodelujočih menita tudi, da je matura iz francoščine težja kot matura iz drugih jezikov, prav tako pa so po njunem mnenju višje tudi zahteve na tekmovanjih: »Še vedno imamo občutek, da so zahteve na maturi in tekmovanjih pri nekaterih drugih jezikih nižje.« (SŠ1)

Zdi se mi, da bi morali spremeniti tudi sistem podeljevanja priznanj na tekmovanju iz francoščine. Najboljšim dijakom je tekmovanje velika motivacija in so pripravljene veliko narediti za uspeh. Vendar dijaki opažajo, da so pri podeljevanju priznanj pri tujih jezikih velike razlike. (SŠ2)

Večkrat se pojavlja tudi zapis o izmenjavah. »Potrebni bi bilo več izmenjav, ki bi bile finančno bolj dostopne dijakom.« (SŠ5) »Zelo težko najdemo šolo za izmenjavo v Franciji.« (SŠ3)

Dve profesorici omenjata tudi pozitivno stran manjšega števila dijakov: »Sicer je poučevanje francoščine super, ker so majhne skupine, in če je interes, je res užitek delati z dijaki.« (SŠ7)

4 Tu je verjetno mislila, da dijaki jezik izberejo na začetku – sicer francoščina v gimnazijskem programu ni izbirni predmet.

Za konec pa bi rada poudarila, da zelo rada poučujem francoščino. Vsaka medalja ima dve plati – ker je dijakov manj, imamo zelo prijetne skupine. Dijaki so ustvarjalni, radi prepevajo, se ukvarjajo z gledališčem in je delo zelo prijetno. (SŠ2)

5.3 Fakulteta

Glavni problem študija je, da se, ker je število vpisanih majhno in zato ni omejitve, nanj vpisujejo študentje z zelo različnim predznanjem, nekateri celo brez njega. Kot je razvidno iz tabele 3, se v prvi letnik ponovno vsako leto vpiše precej študentov, kar pomeni, da znanje ob koncu prvega letnika ne zadostuje za prehod v višjega, pogosto ravno zaradi slabega vstopnega znanja. V tabelo nismo vključili pavzerjev, ki jih je zelo veliko (leta 2017/18 je na primer takih, ki so obtičali v prvem letniku brez statusa, kar 20, kar je več kot polovica tistih, ki so vpisani prvič ali ponovno).

Drugi problem je zaposljivost študentov. Zaenkrat načrtno še ne spremljamo njihove poti po zaključku študija, to nameravamo delati bolj sistematično z vzpostavitvijo mreže alumnov, vendar je, glede na odzive bivših študentov, malo takih, ki po zaključku študija v dognednem času najdejo službo v stroki.

Marsikaj bi bilo mogoče izboljšati tudi pri samih programih: npr. študentom ponuditi bolj specifična znanja. Ena možnost bi bila ponuditi izbirne predmete, ki bi bili usmerjeni bolj praktično in bi se pri njih znanje francoščine povezovalo z drugimi znanji. Ena od profesorice na srednji šoli je zapisala svoj predlog:

Zdi se mi, da krvavo potrebujemo povezovanje med francoščino in študijem prava, mednarodnih odnosov itn. /.../ Francoščine mladi ne gredo študirat, če ni jasno, da bodo lahko našli službo. S tem praktičnim povezovanjem bi se to stanje bistveno izboljšalo. (SŠ4)

Ideja je zanimiva, vprašanje pa je, kako jo ob vedno manjšem številu študentov, finančnih pogojih in trenutni kadrovski zasedbi tudi izpeljati.

Problem pedagoškega magistrskega študija pa je, da na drugi stopnji preprosto ni dovolj prostora za jezikovne predmete. Študentje imajo v dveh letih le en obvezen jezikovni predmet in nekaj, ki jih lahko izberejo, če so razpisani. Problem smo omilili tako, da bomo od naslednjega študijskega leta ponujali tudi izbirni predmet Francoščina za pedagoge, ki bo nadaljevanje lektorskih vaj na dodiplomskem študiju. Žal je ta sprememba le kaplja v morje; ob slabšem predznanju študentov ob vstopu na fakulteto jih na prvi stopnji na žalost večinoma ne moremo pripeljati do zadosti visoke jezikovne ravni in bi zato na drugi stopnji nujno potrebovali še

strokovne predmete. Na problematiko jezikovni oddelki opozarjamo že od začetka bolonjskega študija.

6 Predlogi rešitev in zaključek

Čeprav na Filozofski fakulteti nimamo v rokah škarij in platna in so odločitve odvisne od drugih instanc, vseeno skušajmo podati našo vizijo nekaterih sprememb in izboljšav. Večina rešitev bi zadevala vse tuje jezike, ki se poučujejo kot drugi tuji jeziki v osnovni in srednji šoli.

V osnovni šoli bi bilo nujno doseči, da učenci jezik izberejo za celo triletje in ni vmesnega vstopanja ali izstopanja. V *Beli knjigi* je to za neobvezni izbirni predmet zapisano kot priporočilo, za obvezni izbirni predmet pa je dikcija določnejša:

Učenke in učenci lahko kot neobvezni izbirni predmet izberejo drugi tuji jezik, ki ga mora šola ponuditi od 4. razreda dalje, v obsegu dveh ur tedensko. Če učenka ali učenec izbere drugi tuji jezik, ga mora obiskovati do konca šolskega leta. Priporočamo, da se ga uči vsaj do konca triletja. V 3. triletju šola drugi tuji jezik ponudi učencem tudi v okviru obveznih izbirnih predmetov. Če učenec izbere drugi tuji jezik kot obvezni izbirni predmet, ga praviloma izbere za tri leta. (Krek in Metljak 2011: 135)

Obveza obiskovanja pouka jezika skozi tri leta bi učiteljem omogočala homogenejše skupine po znanju in bistveno lažje delo.

Treba bi bilo razmisliti tudi o promociji tistih jezikov, pri katerih pada število učencev. Kot primer dobre prakse bi lahko navedli projekt *Vzpodbujanje učenja in poučevanja francoščine v osnovni šoli* (VUPFOŠ), katerega cilj je bil promovirati učenje francoščine kot izbirnega predmeta in je potekal v letih 2003–2005. Projekt je bil zelo uspešen; v dveh letih se je število šol, na katerih se je francoščina ponujala kot izbirni predmet, povečalo z 2 na 85; ob koncu projekta se je francosko učilo 2047 učencev. V okviru projekta je nastala tudi mreža šol pod okriljem Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, pripravili so seminarje za učitelje, nabavili didaktična gradiva in pripravili priporočila za poučevanje ter promocijsko brošuro.⁵ Seveda je pretenciozno in nepravilno pričakovati, da se podoben projekt pripravi le za en jezik, morda pa bi lahko vsakemu od manj prisotnih jezikov namenili sredstva za podoben projekt in jih izvajali ciklično. Če bi imeli možnost za kaj podobnega, bi bilo treba tudi temeljito razmisliti, kako po koncu projekta ohraniti pridobljeno in kako vzdrževati

5 http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/urad_za_razvoj_in_kakovost_izobrazevanja/sektor_za_razvoj_izobrazevanja/razvojna_podrocja/jezikovno_izobrazevanje/ (10. 7. 2019).

mrežo šol z določenim jezikom, da ne bi število učencev spet upadlo, kot se kaže na primeru francoščine.

Na srednjih šolah bi bilo najprej nujno poskrbeti za tiste učence, ki z znanjem francoščine prihajajo že iz osnovne šole, in jim ponuditi nadaljevalno učenje. V *Beli knjigi* je bilo to predvideno:

/.../ učenje drugega tujega jezika poteka na dveh ravneh, na nadaljevalni in na začetni. Poučevanje teh jezikov morajo šole ponuditi na obeh ravneh. Za zagotovitev jezikovne raznolikosti in čim večjega obsega nadaljevalnega učenja drugega tujega jezika pristojno ministrstvo sprejme ukrepe, denimo omogočanje izvajanja pouka v manjših skupinah, oblikovanje šol v regijah, ki izvajajo pouk posameznega jezika za širše okolje, usposabljanje ravnateljev kot dejavnih sooblikovalcev nacionalne jezikovne politike idr. (Krek in Metljak 2011: 218).

Zaenkrat je možno z učenjem francoščine nadaljevati le na eni ali dveh ljubljanskih gimnazijah. Res je, da se nekateri dijaki odločijo, da se kljub predznanju vpišejo v začetno skupino, da bi jim šlo lažje. Tistim, ki bi želeli nadaljevati z učenjem (dobro bi jih bilo za to motivirati čim več), pa bi bilo smiselno ponuditi to možnost, saj bi na ta način ob koncu srednje šole lahko dosegli bistveno višjo jezikovno raven.

K popularizaciji francoščine in drugih manj izbiranih jezikov bi zagotovo pripomoglo tudi, če bi dijaki spet lahko izbirali dva jezika na višji ravni mature. Ukinitev te možnosti leta 2013 je povzročila zmanjšanje zanimanja za maturo in zagotovo ne gre v smer priporočil Evropske unije, naj bi vsak prebivalec govoril dva tuja jezika. Namesto ukinjanja višje ravni pri drugem tujem jeziku bi bilo veliko bolj smiselno razmisliti o vpeljavi višje ravni pri vseh predmetih, kot je zapisano tudi v *Beli knjigi*. (Krek idr. 2011: 219)

Pri odločanju o naboru jezikov imajo poleg staršev veliko vlogo ravnatelji šol, ki ponudbo tujih jezikov na posamezni šoli prilagajajo svoji kadrovski zasedbi. Takšne odločitve so razumljive, bi pa bilo, seveda ob podpori financerjev, treba razmisliti o možnosti manjših skupin pri manj izbiranih jezikih.

Na fakultetni ravni ne predstavlja problema le število vpisanih študentov v prvi letnik, pač pa tudi slaba prehodnost med letniki. Zagotovo bi bila oba problema manjša, če bi se na študij vpisali zgolj motivirani študentje z boljšim vstopnim znanjem, na kar žal ne moremo vplivati. Rešitev bi bila boljša povezava z gimnazijami in natančnejša predstavitev zahtev študija bodočim študentom, kar bi lahko izvedli sodelavci oddelka. Glede prehodnosti med letniki bi lahko pomagale

dodatne vaje – po vzoru »corso integrativo« na italijanščini – in bolj učinkovita vzpostavitev tutorskega sistema, pri katerem bi študentje višjih letnikov pomagali šibkejšim študentom nižjih letnikov. Zagotovo pa bi k večji privlačnosti študija najbolj prispevalo zavedanje, da so študentje ob koncu študija zaposljivi, tako tisti, ki končajo nepedagoško smer kot bodoči učitelji.

Naj s temi mislimi sklenemo članek, v katerem smo skušali predstaviti glavne probleme, povezane s poučevanjem francoščine na različnih stopnjah šolanja. Naslov prispevka je morda preveč dramatičen, vendar odraža dvome in strahove učiteljev francoščine.

Literatura

- Findeisen, Dušana (2011). Razmišljanja o profesorici Mariji Saje, starosti, učenju in kulturi. *Profesorica Marija Saje: preplet človeka, kulture in učenja* (ur. M. Cizelj). Ljubljana: Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje. 11–12.
- Ftičar, Marjanca (1983). *Društva in prireditve v Kamniku, 1914–1941*. Kamnik: Kulturni center Kamnik.
- Klobčar, Marija (1998). *Kamničani med izročilom in sodobnostjo*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Krek, Janez; Metljak, Mira (ur.) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Okoliš, Stane (2010). *Šolstvo v Ilirskih provincah*. Zgibanka ob razstavi Šolstvo v Ilirskih provincah. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Pižorn, Karmen (2009). *Dodatni tuji jeziki v otroštvu*. [https://www.zrss.si/projekti-ess/skladisce/sporazumevanje_v_tujih_jezikih/tuj-jezik-v-prvemtriletju/Strokovni%20%C4%8Dlanki%20in%20prevodi/dodatni%20tuj%20jeziki%20v%20otro%C5%A1tvu%20\(eval.studija\)_%20pizorn.pdf](https://www.zrss.si/projekti-ess/skladisce/sporazumevanje_v_tujih_jezikih/tuj-jezik-v-prvemtriletju/Strokovni%20%C4%8Dlanki%20in%20prevodi/dodatni%20tuj%20jeziki%20v%20otro%C5%A1tvu%20(eval.studija)_%20pizorn.pdf) (10. 7. 2019)
- Pogačnik, Vladimir (1999). Oddelek za romanske jezike in književnosti. *Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta – Zbornik 1919–1999* (ur. J. Šumi). Ljubljana: Filozofska fakulteta. 295–301.
- Pogačnik, Vladimir (2012). *Ob 25-letnici delovanja francoskega dramskega krožka pod vodstvom prof. Sajetove*. (ur. J. Pirc). *Hommage profesorici Mariji Saje*. Radovljica: Didakta. 16–29.
- Poročila o poteku splošne mature 2010–2018*. https://www.ric.si/splosna_matura/predmeti/francoscina/ (12. 7. 2019)
- Skela, Janez (2019). *Pedagoško usposabljanje učiteljev tujih jezikov in prvi specialni didaktiki*. Ljubljana: neobjavljeno gradivo.
- Skubic, Mitja (2010). *Romanistika na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.